

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์มหาชาติกัณฑ์ชูชก ฉบับชลบุรี ทั้ง ๑๐ สำนวน ที่จารบนต้นฉบับใบลาน ด้วยอักษรขอมภาษาไทยนั้น ได้ต้นฉบับจากหอสมุดแห่งชาติชลบุรี มาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษามหาชาติกัณฑ์ชูชก ฉบับชลบุรี พบว่ากัณฑ์ชูชกเป็นกัณฑ์ที่นิยมมาก กัณฑ์หนึ่งในท้องถื่นชลบุรี เนื่องจากพบต้นฉบับใบลานกัณฑ์ชูชกถึง ๑๐ สำนวน ที่ไม่ซ้ำความกัน และมีรายละเอียดของเรื่องราวแตกต่างไปจากมหาเวสสันดรชาดกฉบับของกระทรวงศึกษาธิการอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่กวีจะเพิ่มเติมรายละเอียดให้นอกเหนือไปจากพระคาถาบาลี ทั้งด้านบุคลิกลักษณะตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้ถูกใจผู้เทศน์และผู้ฟังมากยิ่งขึ้น อันเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามหาชาติกัณฑ์ชูชก ฉบับชลบุรี ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาให้เป็นวรรณกรรมของท้องถิ่นโดยเฉพาะ

รูปแบบคำประพันธ์ของมหาชาติ โดยปกติจะใช้ร้อยยาว แต่มหาชาติกัณฑ์ชูชก ฉบับชลบุรีทั้ง ๑๐ สำนวนนั้น มีกลอนแหล่ (แหล่ตลาด) เพิ่มมา โดยแทรกอยู่ในตอนที่วิพรรณาเป็นสำนวนโวหารท้องถิ่น และดูเหมือนว่าจะเป็นทำนองแหล่ที่นิยมเทศน์กันในภาคตะวันออก เนื่องจากพบอยู่จำนวนมากหลายสำนวน ซึ่งลักษณะกลอนแหล่นี้ อาจจะถือได้ว่าเป็นฉันทลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่พัฒนามาจากฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงพื้นบ้าน ประเภทเพลงร้องเล่นเด็ก และมีฉันทลักษณ์คล้ายเพลงแหล่ของชินกร ไกรลาศ

การศึกษาด้านสำนวนโวหาร พบว่ามีสำนวนโวหารที่แตกต่างไปจากสำนวนโวหารในฉบับกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ กวีได้เพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ให้นอกเหนือไปจากพระคาถาบาลี จึงถือได้ว่าสำนวนโวหารนอกบาลีเหล่านั้นเป็นสำนวนโวหารท้องถิ่น ซึ่งกวีได้พรรณาเพิ่มเติมบุคลิกลักษณะของตัวละครอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชูชก นางอมิตตดา หรือนางพราหมณี ทำให้มองเห็นบุคลิกลักษณะของตัวละครตามแบบฉบับท้องถิ่นได้มากกว่าตัวละครในมหาเวสสันดรฉบับกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ลักษณะรูปร่างอันอัปลักษณ์เกิน

บุรุษไทย ๑๘ ประการของชุกก ลักษณะความเจ้าเล่ห์เพทุบายของชุกกมากกว่าที่ปรากฏอยู่ใน พระคาถาบาลี หรือบุคลิกลักษณะของนางอมิตตดาที่กวีพรรณนาให้ผู้ฟังเห็นถึงความเป็นหญิงร้าย เป็นต้น และการพรรณนาเพิ่มเติมเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมรายละเอียดของ เรื่องบางประการให้น่าสนใจ เช่น การบรรยายเหตุการณ์ตอนพราหมณ์และนางพราหมณี สามีภรรยาทะเลาะตบตีกัน การพรรณนาการจัดเตรียมเสบียงของนางอมิตตดา การพรรณนา เหตุการณ์อัศจรรย์ต่าง ๆ เป็นต้น

ในด้านการใช้ถ้อยคำภาษาต่าง ๆ พบว่ากวีนิยมใช้ภาษาที่เรียบง่าย ส่วนใหญ่เป็น ภาษาปาก ภาษาถิ่น และคำโบราณ พบอยู่จำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากวียังคงรักษาคำ เหล่านี้ไว้เป็นอย่างดี ส่วนสำนวนพูดและความเปรียบเทียบต่าง ๆ นั้น เป็นลักษณะที่พบเฉพาะท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นสำนวนและความเปรียบเทียบที่แตกต่างไปจากสำนวนและความเปรียบเทียบในวรรณคดีที่ รู้จักกันทั่วไป แต่เป็นที่รับรู้และเข้าใจกันของชาวบ้านในท้องถิ่น และยังพบว่ามีการเล่นคำ และสอดแทรกมุขตลกขบขันในเชิงสองแง่สองมุมปะปนอยู่บ้าง อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ การใช้ภาษาในมหาชาติกัณฑ์ชุกก ฉบับชลบุรี สามารถสื่อความหมายไปยังผู้ฟังและผู้อ่านได้ อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ปรากฏใน มหาชาติกัณฑ์ชุกก ยังแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในอดีต ทั้งในเรื่องกลุ่มชน ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย ลาว จีน มอญ เขมร ฯลฯ สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในแบบที่เรียบง่าย ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพ ที่ปลูกสร้างที่อยู่ อาศัย เครื่องแต่งกาย และอาหารการกิน สอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในแบบต่าง ๆ เช่น ประเพณีการแต่งงาน งานตรุษสงกรานต์ ธรรมเนียมการต้อนรับแขก ฯลฯ ตลอดจน ความเชื่อต่าง ๆ ที่บางอย่างยังคงยึดมั่นกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งยังสะท้อนให้เห็น ลักษณะพฤติกรรมของผู้คนหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและ ไม่ยอมรับ จากเรื่องทั้งหมดนี้ทำให้เรารับรู้ถึงสภาพสังคมท้องถิ่นชลบุรีในอดีตได้เป็นอย่างดี

การที่พบว่ามหาชาติกัณฑ์ชุกก ฉบับชลบุรี มีต้นฉบับอยู่ถึง ๑๐ สำนวน ที่ไม่ซ้ำ ความกัน และไม่พบว่ามีฉบับใดสำนวนใดที่เนื้อความเดียวกันกับมหาเวสสันดรชาดกฉบับ กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งลักษณะต้นฉบับโบราณที่ค่อนข้างเก่า อันแสดงให้เห็นว่าผ่าน การใช้งาน (การเทศน์) มาหลายครั้งแล้วนั้น เป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่าในท้องถิ่นนี้ มหาชาติชลบุรีได้รับความนิยมมากกว่ามหาเวสสันดรชาดกฉบับของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากมีเรื่องราวที่สนุกสนาน อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ กล่าวคือ ไม่ถูกบังคับ

ด้วยพระคาถาบาลีอย่างเคร่งครัด และการที่กวีเลือกประพันธ์ด้วยกลอนเหล่านั้น เหมาะกับการแหล่ตลาด ซึ่งพระเถระภาคตะวันออกมีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เทศน์และผู้ฟังได้มากกว่า อีกทั้งกวียังสามารถสอดแทรกข้อคิดและคำสอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตได้อย่างแนบเนียนชัดเจน เข้าใจได้ง่าย จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่มหาชาติฉบับท้องถิ่น ได้รับความนิยมในการเทศน์และฟังกันมากในสังคมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคตะวันออกให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นตะวันออกให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นสังคม ความเชื่อ และค่านิยมได้อย่างดี

๒. ควรมีการศึกษามหาชาติฉบับขลุ่ยกันท้องถิ่น ๆ เช่น กันทมมหาพน กันทมมหาพรหม เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่น่าสนใจ สะท้อนลักษณะความเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนเช่นกัน

๓. ควรมีการศึกษาด้านฉบับโบราณเรื่องมหาชาติ ที่จารด้วยอักษรขอมตัวธรรม (กลุ่มวัฒนธรรมไทย - ลาว ในอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี) ซึ่งมีอยู่หลายฉบับหลายสำนวน ในหอสมุดแห่งชาติชลบุรี

๔. ควรสนับสนุนให้มีการปริวรรต ศึกษา และเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อย่างดี